

використанням сугестивних технологій // В. М. Міщанчук. Збірник наукових праць: Наукові записки. – Вип. 170. – Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2018. С. 97–101.

3. Стукаленко З. М. Художньо-педагогічна проблема музично-виконавської майстерності / З. М. Стукаленко // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. С. 290–295.

REFERENCES

1. Li, Dansya. (2016). *Formuvannya vykonavskoyi kultury maybutnikh pedahohiv-muzykantiv Ukrainy ta Kytau u protsesi fortepiannoyi pidhotovky*. [Formation of performing culture of future musicians of Ukraine and China in the process of piano preparation]. Kyiv.

2. Mishchanchuk, V. M. (2018). *Diyalnistvotvorchyy komponent muzychno-vykonavskoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva z vykorystannyam suhestyvnnykh tekhnolohiy*. [Activity-creative component of music-performing training of future teachers of music art using suggestive technologies]. Kropyvnytskyu.

3. Stukalenko, Z. M. (2012). *Khudozhno-pedahohichna problema muzychno-vykonavskoyi maysternosti*. [Artistic and pedagogical problem of musical and performing skills]. Kropyvnytskyu.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СТУКАЛЕНКО Зоя Михайлівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва і хореографії Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: музично-виконавська підготовка майбутніх учителів музики, художньо-естетичне виховання молоді.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

STUKALENKO Zoya Mikhailovna – candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Music Art and Choreography of the Centralukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko.

Circle of scientific interests: music and performing training of future teachers of music, art and aesthetic education of youth.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2020 р.

УДК 372.881.111.22.

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-186-172-178

ТОКАРЕВА Тетяна Станіславівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови та методики її викладання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6898-821X>
e-mail: tokareva.tatyana29@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ПРО САМОСТІЙНУ РОБОТУ УЧНІВ
В ОВОЛОДІННІ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В сучасних умовах швидкого розвитку науки і техніки, накопичення і оновлення інформації неможливо навчити людину на все життя, важливо пробудити в ній інтерес до збагачення знань, навчити її вчитися. Психологи та дидакти стурбовані тим, щоб школа приділяла більше уваги підготовці учнів до активної самостійної діяльності. Самостійна робота у методиці викладання іноземних мов розглядається як дидактичний засіб навчання, за допомогою якого вчитель організує діяльність учня як на уроці, так і при виконанні домашніх завдань. При цьому учень залучається до великого спектру відтворюючих і творчих дій. Самостійна робота як засіб навчання виступає у вигляді

різноманітних завдань і виражається через пізнавальну або практичну навчальну діяльність.

Психологи стверджують, що знання, отримані самостійно, шляхом подолання перешкод, засвоюються міцніше, ніж ті, які були отримані у готовому вигляді від учителя. Це пояснюється тим, що в процесі самостійної роботи кожен учень безпосередньо працює над матеріалом, концентрує на ньому всю увагу, мобілізуючи всі резерви інтелектуального, емоційного та вольового характеру. Самостійна діяльність учнів – важливий компонент процесу навчання. Пізнавальна самостійність учнів формується, головним чином, у процесі їхньої самостійної роботи. У самостійній роботі неодмінно поєднується самостійна

думка учнів із самостійним виконанням розумових дій. Вона організовується так, що учні працюють без участі вчителя, але під його безпосереднім керівництвом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема суті та класифікації самостійних робіт розглядалась у методиці ще з 20-х років ХХ століття, але й сьогодні методисти ще не прийшли до єдиного висновку з цих питань. Спеціалісти в галузі психологічної теорії навчальної діяльності (Т. В. Габай, М. М. Гохлернер, Й. А. Рапопорт, М. В. Савчин) відзначають, що діяльність у плані самонавчання може мати місце у тому випадку, якщо учень рефлексує (усвідомлює) цю діяльність як таку, ставить перед собою відповідні цілі і так чи інакше організує їх досягнення. Методисти (О.О. Миролубов, Т. В. Рогова, Л. З. Якушина) приділяють при цьому особливу увагу фактору самостійності учнів при засвоєнні іноземної мови, оволодінні ними узагальненими способами діяльності щодо навчального предмету «іноземна мова», формуванню в них уміння без допомоги вчителя планувати і здійснювати самостійну навчальну діяльність на уроці і вдома. Вирішальна роль у формуванні самостійності учнів при засвоєнні іноземної мови належить, на думку методистів, самостійній роботі і її організації як на уроці, так і в позаурочний час, умінню учнів працювати з підручниками та іншими засобами навчання.

У педагогічній літературі немає єдиного визначення поняття «самостійна робота». Одні називають її методом навчання (М. С Лопатухін), інші визначають її як засіб залучення учнів до самостійної пізнавальної діяльності (Підкасистий П. І.). Але автори досліджень цієї проблеми знаходять спільне в тому, що самостійна робота по-перше, організується і здійснюється під контролем і керівництвом учителя, хоч і без його безпосередньої участі; по-друге, самостійна робота повинна виконуватись при високій пізнавальній активності учня, без якої неможливий процес навчання.

Недостатня кількість методичної літератури призвела до того, що на уроках іноземної мови самостійна робота відсувається на другий план, вчителі недостатньо використовують її в навчальному процесі. Школа не навчає використанню методів для самостійного вдосконалення мовленнєвих навичок та вмінь. Навички та вміння створюються лише в ході систематичного виконання певних навчальних дій з навчальним матеріалом.

Мета статті – узагальнення даних

теоретичних досліджень з обраної проблематики та виявлення особливостей організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вчителя іноземної мови середньої школи дуже важливо знати психологічні особливості учнів старшого шкільного віку та враховувати їх у навчальному процесі з іноземної мови. У старшокласників процес мислення, на основі якого засвоюються знання, набуває активного і самостійного характеру, зростає відповідальність у ставленні до навчання, здійснення життєвих планів пов'язується з успіхами у навчанні. Розумова діяльність старшокласників має більш організований характер порівняно з учнями середніх класів. Багато старшокласників, успішно оволодівши навичками розумової праці в середніх класах, продовжують їх вдосконалювати, особливо в процесі самостійної роботи, вдосконалюється також самоконтроль. У процесі вивчення іноземної мови учні старшого шкільного віку виявляють інтерес до комунікативної діяльності, але наявність такого інтересу ще не забезпечує успішного навчання. Якщо ж інтерес до іноземної мови підкріплюється інтересом до навчальної праці, тобто сам процес роботи над мовою викликає в учня інтерес, можна не сумніватись в ефективності його навчальної діяльності.

У старшому шкільному віці відбувається подальше формування вольових якостей учнів. Пояснюється це тим, що навчальна діяльність неможлива без подолання постійно виникаючих перешкод, в ході яких гартується воля учнів. Так, при розв'язанні різного роду навчальних завдань, зокрема лінемічних, які особливо часто виникають у процесі засвоєння іноземної мови, учень повинен створити установку на запам'ятовування, потім певним чином організувати матеріал для запам'ятовування, розподілити його на частини, згрупувати, співвіднести з минулим досвідом.

У педагогічній літературі виникло кілька визначень самостійної роботи. «Самостійна робота учнів, включена до процесу навчання, – пише Б. П. Єсіпов, – це така робота, яка виконується без посередньої участі вчителя, але за його завданням у спеціально відведений для цього час: при цьому свідомо намагаються досягти мети, яка поставлена в завданні, застосувати свої зусилля та виражаючи в тій чи іншій формі результат розумових або фізичних (або тих та інших разом) дій». Тут визначена роль учителя в організації та керуванні самостійною

роботою та характер діяльності учнів при виконанні цієї роботи. Але, як вказував П. І. Підкасистий, у даному визначенні не акцентується творча діяльність школяра, яка є невід'ємною ознакою самостійної роботи та діяльності учня. У своїй концепції самостійної роботи Б. П. Єсіпов недостатньо висвітлив також питання про єдність процесуальної та логіко-змістовної сторін кожного виду самостійної роботи, одноманітність діяльності учнів на уроці [6, с. 42].

З урахуванням цих недоліків концепції самостійної роботи Б. П. Єсіпова, інший методист Н. Г. Дайрі побудував іншу концепцію самостійних робіт. Розвиваючи суть самостійної роботи, він виокремлює такі її ознаки: а) учень виконує її сам, без сторонньої допомоги; б) він дійсно спирається на особисті знання, вміння, переконання, життєвий досвід, світогляд, він дійсно використовує їх при розгляданні питання та вирішує його по-своєму, виражаючи особисте ставлення, висловлюючи аргументацію, проявляючи ініціативу, творчість; в) зміст роботи – навчальний, виховний, логічний – є важливим і повноцінним і тому збагачує учнів, викликає напруження мислення та його розвиток. Доказом такої самостійної роботи є: а) встановлення учнями на основі фактичного матеріалу сутності явища; б) додатково до нього самостійний добір, виявлення фактичного матеріалу; в) самостійне застосування тих чи інших операцій, вказаних учителем; г) самостійний вибір цих операцій при одержанні завдання від учителя; д) самостійне розуміння проблеми і самостійна постановка завдань.

На відміну від Н. Г. Дайрі, який основою самостійною роботи вважав самостійність як рису характеру, П. І. Підкасистий будує свою концепцію самостійної роботи на тому положенні, що ядром будь-якої самостійної роботи є навчальна проблема або пізнавальне завдання. Навчальний матеріал може бути включений у структуру навчальної діяльності учнів тільки у формі системи навчальних завдань, які є засобом психологічної та логічної організації матеріалу при розробці класифікації видів самостійних робіт [6, с. 41].

Завдання в будь-якому виді самостійних робіт має в собі або необхідність у пошуку та застосуванні нових знань вже знайомими способами, або пошук нових шляхів та способів накопичення знань. У практиці нерідко зустрічаються завдання, розв'язання котрих містить у собі і першу, і другу умови.

Шукаючи рішення, учень поступово оволодіває їх технологією, виховує в собі прагнення до пошукового пізнання, оволодіває новими операціями, прийомами розумових дій або переносить раніше засвоєний матеріал, знання, операції, прийоми на новий матеріал. І в цьому випадку учбове завдання, як основа будь-якої самостійної діяльності, є імпульсом для самостійного пізнання. Поступово завдання, яке виступало як зовнішня причина, перетворюється у внутрішнє спонукання, у мотивоване оволодіння вмінням діяти самостійно. Таким чином, навчальне завдання стає єдністю зовнішньої обумовленості самостійної роботи та її суті, за допомогою якої в учня розвиваються пізнавальна активність та самостійність.

Такий підхід до розглядання суті самостійної роботи дозволяє, передусім, підходити до неї з позиції самостійної діяльності учнів. Самостійна робота виступає при цьому не як форма організації навчальних занять і не як метод навчання, а як засіб залучення учнів до самостійної пізнавальної діяльності. Якщо завдання приймається учнем, воно дозволяє включити його в керовану пізнавальну діяльність, тому що викликає в ньому певну розумову активність різної структури, яка регулюється усвідомленою ним метою. «Отже, самостійну роботу правомірно розглядати як засіб організації та виконання учнями певної діяльності у відповідності до поставленої мети» [6, с. 43].

Слід зауважити, що різні визначення суті самостійної роботи мають своїх прихильників. Так, І. А. Рапопорт, Г. А. Турій вважають, що самостійна робота з іноземних мов – «це така форма організації навчальної мовної діяльності учнів, при якій під керівництвом учителя і за його завданням і інструктажем на уроці або поза ним учні самостійно здійснюють послідовний цикл навчальних дій, спрямованих на оволодіння відповідним матеріалом або формуванням мовних умінь» [7, с. 17]. Автори підручника «Методика обучения иностранным языкам» Г. В. Рогова, Ф. М. Рабінович, Г. Е. Сахарова дотримуються щодо самостійної роботи з іноземних мов точки зору П. П. Підкасистого. «Услід за П. П. Підкасистим самостійна робота учнів – це діяльність, яка передбачає їх максимальну активність по відношенню до предмету діяльності, до матеріалу, який засвоюється, що забезпечує його міцне засвоєння» [8, с. 224].

Виходячи з різних визначень самостійної роботи в педагогічній та методичній

літературі, можна знайти кілька різних, часом зовсім суперечливих її класифікацій.

Класифікацію самостійних робіт, в основу якої покладений принцип дидактичного призначення самостійної роботи в навчанні (основної дидактичної мети) запропонував Б. П. Єсіпов: 1) самостійні роботи, які застосовуються з метою одержання нових знань; 2) самостійні роботи, які застосовуються на основі одержаних знань; 3) самостійні роботи, які застосовуються з метою повторення і перевірки. Ця класифікація, як і попередня, дещо механістична, і головне, тут враховується міра самостійності і творчості при виконанні учнем самостійних робіт.

Концептуально нову класифікацію самостійних робіт виклав І. І. Малкін. Автор вважає, що кожний вид самостійної роботи одночасно і визначає характер пізнавальної діяльності, і сам визначається її структурою. Вихідним принципом класифікації може служити такий принцип як ступінь самостійності учнів при виконанні роботи. Методист класифікує самостійні роботи таким чином: 1. Самостійні роботи репродуктивного типу: а) відтворюючі; б) тренувальні; в) оглядові; г) перевірочні. 2. Самостійні роботи пізнавально-пошукового типу: а) підготовчі; б) констатуючі; в) експериментально-пошукові; г) логічно-пошукові. 3. Самостійні роботи творчого типу: а) художньо-образні; б) науково-творчі; в) конструктивно-технічні. 4. Самостійні роботи пізнавально-практичного типу: а) навчально-практичні; б) суспільно-практичні. Тут автор намагається класифікувати самостійні роботи за принципом нарощування труднощів (послідовність, спадковість відтворюючих та творчих робіт у навчанні). Але, як можна помітити, в цій класифікації порушується принцип групування самостійних робіт згідно структури пізнавальної діяльності (наприклад, у другому типі виділяються підготовчі та констатувальні самостійні роботи, але ж ці види можуть бути віднесені до всіх інших типів самостійної роботи). Класифікація самостійних робіт з іноземної мови, в основу якої покладені особливості мовленнєвої діяльності, її репродуктивна форма, була складена І. А. Рапопортом та Г. А. Турієм.

Розглядаючи саму специфіку самостійної роботи з іноземної мови в закладах загальної середньої освіти необхідно з'ясувати поняття «самостійна діяльність» і «самостійна робота» учнів. В умовах класно-урочної системи навчання

іноземної мови самостійна діяльність учня – це часто його навчально-комунікативна мовна діяльність, засобом організації якої є самостійна робота. Під самостійною роботою з іноземної мови слід розуміти таку форму організації навчальної і мовної діяльності учнів, при якій під керівництвом учителя і за його завданням на уроці або поза ним учні самостійно здійснюють послідовний цикл навчальних дій, спрямованих на оволодіння відповідним матеріалом або формування мовних умінь. Це готує учнів до організованої вчителем навчально-комунікативної діяльності, в процесі якої змінюється структура їх психічної діяльності і реалізується мета навчання іноземної мови відповідного віку.

Відомо, що специфіка іноземної мови потребує постійного формування та вдосконалення мовних умінь і навичок учнів у школі і, особливо, після її закінчення. У зв'язку з цим, самостійна робота школярів набуває особливого значення. Вона сприяє виробленню звички систематично з максимальною продуктивністю працювати над мовою у відведений для занять час, продовжувати вивчення мови поза школою за допомогою різних посібників, підручників, технічних засобів навчання. Крім того, що самостійна робота збуджує активність учнів, вона має ще одну важливу перевагу – носить індивідуальний характер. Кожен учень використовує певне джерело інформації в залежності від своїх потреб і можливостей.

У багатьох дослідженнях експериментального характеру доведено, що індивідуальні форми організації самостійних робіт різних рівнів складності, які вимагають різної повноти знань, глибини узагальнень і висновків, різноманітних розумових і практичних дій, мають більші освітні можливості, порівняно із звичайними завданнями фронтального характеру. Диференціація та індивідуалізація самостійної роботи дає можливість: 1) розвивати пізнавальні здібності і мовні вміння всіх учнів з урахуванням їх здатності до навчання іноземної мови; 2) активізувати високу здатність до навчання в таких учнів, у яких вона є; 3) запобігати відставанню слабовстигаючих учнів.

На основі аналізу самостійної навчальної діяльності та показників, що відображають навченість, вихованість, якості особистості, психологічні характеристики учнів Е. С. Рабунський розробив типологію учнів, основними критеріями якої він вважає: рівень успішності (з градаціями: добрий, середній, слабкий); рівень пізнавальної самостійності,

тобто навчання плюс організованість (рівні: високий, середній, низький); інтерес до предмета, тобто дієвість та старанність (градації: діловий, потенціальний, нульовий) [6, с. 17]. За допомогою даної типології можна простежити за динамікою переходу учня з однієї групи в іншу, наочно уявити можливості групової роботи, визначити відповідні заходи – завдання для роботи з учнями кожної групи.

Самостійна робота відіграє важливу роль у вирішенні завдань з іноземної мови, які мають навчально-виховний характер. Вона сприяє: збільшенню реального часу мовної та мовленнєвої практики кожного учня; вдосконаленню управління процесом навчання; посиленню індивідуалізації навчання; здійсненню диференційованого підходу до навчання; активізації навчальної діяльності; підвищенню мотивації навчання. Самостійна навчальна діяльність розвиває та вдосконалює такі пізнавальні процеси як увага, сприйняття, пам'ять, різні види мислення, уява, а також почуття та воля особистості. Індивідуалізація та диференціація навчання за допомогою самостійної роботи дозволяє вирішувати проблеми здібностей учня, створювати внутрішні мотиви вивчення іноземної мови, сприяє його самоусвідомленню та саморегуляції [5, с. 69].

Одним із факторів, який визначає готовність до самостійної роботи над іноземною мовою, є лінгвістична готовність, яка опирається на мовні засоби, що накопичені учнями в процесі їх мовної діяльності. Можна стверджувати, що основою для накопичення цього досвіду є лінгвістичні здібності. Обов'язковою складовою частиною лінгвістичної готовності до самостійної роботи є спеціальні навчальні вміння. «Під спеціальними навчальними вміннями мають на увазі дії, необхідні для оволодіння шкільним предметом» [6, с. 30]. Порівняно з іншими предметами, які вивчаються в середній школі, іноземна мова вимагає значно ширшого набору різноманітних навчальних умінь. Пояснюється це тим, що практичне оволодіння іноземною мовою, що власне і є метою навчання в середній школі, передбачає високий рівень розвитку мовленнєвих умінь з читання, усного мовлення, аудіювання і письма. Кожне з цих умінь є складним психофізіологічним утворенням і може бути розчленоване на складові вміння і відповідні їм навчальні вміння.

Для засвоєння лексики необхідно сформувані такі навчальні вміння: працювати з двомовним словником,

зіставляти лексику, вести записи в словниковому зошиті, заучувати слова. Кожне з цих умінь складається з простих дій або операцій. Граматичні навчальні вміння можна розподілити на дві групи: вміння, необхідні для впізнання даного граматичного явища (під час читання) і вміння, необхідні для продукування мовлення. До першої групи належать: вміння впізнавати граматичну форму в тексті (співвідносити її з певним значенням), порівнювати граматичні форми, робити синтаксичний аналіз, робити морфологічний аналіз. Ці вміння потрібні для глибокого і правильного розуміння тексту, а, відповідно, навчальні дії використовуються в процесі читання. До другої групи відносяться вміння змінювати словникову форму слів за правилами граматики, перетворювати одну граматичну конструкцію в іншу. Розвивають ці вміння в процесі виконання мовних вправ на різноманітному матеріалі. Остаточна сформованість цих умінь перевіряється в усному мовленні.

До навчальних умінь з читання належать вміння: правильно співвідносити звуко-буквенні асоціації, перекодувати зорову форму слова у відповідну категорію, вловлювати головну думку тексту і деталі, виділяти істотне в прочитаному тексті, робити висновки і узагальнення за прочитаним текстом, здогадуватись про мовні категорії на основі формальних і контекстуальних особливостей слова, складати план тексту, відтворювати текст або його частину, реферувати текст.

Навчання усного іноземного мовлення вимагає актуалізації таких навчальних умінь: розпочати та підтримувати розмову на відповідну тему («ініціативне говоріння»), широко використовувати репліки в процесі бесіди, відповідати на запитання співбесідника, ставити запитання співбесіднику, логічно будувати монологічне висловлювання, використовувати зорові наочні опори при його побудові (у тому числі на план або ключові слова).

Навчальні вміння з аудіювання включають в себе: вміння здогадуватись про значення маловідомих або невідомих слів за контекстом, що сприймається на слух, копіювати загальну думку висловлення та деталі в прослуханому тексті, виділяти деталі в ньому, робити висновки та узагальнення за прослуханим текстом. До навчальних умінь з письма належать: вміння написати букви та типові для даної іноземної мови буквосполучення, співвіднести їх із звуками та звукосполученнями в мові, вміння

орфографічно правильно писати, користуватися графічним кодом для письмової фіксації мовлення.

Наведений вище перелік навчальних умінь, звичайно, не вичерпує всього комплексу вмінь, необхідних для засвоєння іноземної мови. Однак, це той основний мінімум, без якого неможлива самостійна робота учнів у процесі вивчення іноземної мови. У зв'язку з питанням про лінгвістичні здібності та спеціальні навчальні вміння з іноземної мови необхідно порушити ще питання про те, який рівень володіння потрібен людині, щоб вона могла практично використовувати цю мову як знаряддя спілкування в процесі усної комунікації. Тобто, чи потрібно знати мову так, як її знають носії мови, або ж достатньо оволодіти якимись аспектами в тій мірі, в якій це необхідно для здійснення акту комунікації. Всі люди можуть успішно засвоїти іноземну мову на рецептивному та репродуктивному рівнях, а також продуктивному, якщо мета навчання допускає порушення мовної системи, мовної норми та мовного узуса. Жодні спеціальні здібності для оволодіння мовою для цього не потрібні [1, с. 90]. Якщо ж метою навчання є оволодіння іноземною мовою на продуктивному рівні без порушення мовної норми, то для цього потрібні спеціальні мовні здібності.

Самостійна робота при вивченні іноземної мови передбачає формування в учнів спеціальних навчальних умінь. До них можна віднести: 1) вміння сприймати і точно розуміти завдання та інструкції до самостійної роботи; 2) вміння працювати з алгоритмом навчальної діяльності; 3) вміння розуміти символіку спеціальних дидактичних засобів для самостійної роботи; 4) вміння контролювати, виправляти та оцінювати діяльність партнера (одного або кількох) самостійної роботи; 5) вміння користуватись словником, довідниками, посібниками; 6) вміння добирати адекватні допоміжні засоби для виконання завдання в режимі самостійної роботи; 7) вміння самостійно планувати свою роботу; 8) вміння самостійно створювати різноманітні засоби для виконання завдання в режимі самостійної роботи (опори для виконання завдання, алгоритми діяльності, ключі до перевірки, тощо [5, с. 73]).

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. На основі викладеного матеріалу було виявлено, що проблема самостійної роботи учнів загалом, і при вивченні іноземної мови зокрема, є наразі актуальною, оскільки вона розглядається як дидактичний засіб навчання, за допомогою

якого вчитель організує діяльність учня як на уроці, так і при виконанні домашніх завдань. Наведені класифікації дають змогу узагальнити позитивний методичний досвід та виробити нові ефективні методи самостійної роботи з вивчення іноземної мови у закладах загальної середньої освіти. Подальші дослідження у цій сфері можуть стосуватися більш вузьких аспектів, як то організація самостійної роботи з оволодіння лексичним матеріалом чи з удосконалення навичок читання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бушков А. И. К проблемам языковых способностей // Иностранные языки в школе. – 1980. – № 3. С. 89–90.
2. Вишневецький О. І. Методика навчання іноземних мов: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2011. 206 с.
3. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. – К.: ВЦ «Академія». – 2010. 328 с.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2 – е випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. 328 с.
5. Організація забезпечення процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах // Бібліотека журналу «Іноземні мови». – Вип. 2. 1997. 120.
6. Пидкасистый П. И. Самостоятельная деятельность учащихся. – М. 1972. 321 с.
7. Рапопорт Й. А., Турій Г. А. Самостійна робота з іноземної мови учнів старших класів. – К., 1979.
8. Рогова Г. В. и др. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова. – М.: Просвещение, 1991. 287 с.
9. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / М. В. Савчин. – К.: Академвидав, 2012. 464 с.

REFERENCES

1. Bushkov, A. I. (1980). *K problemam yazykovykh sposobnostey*. [On problems of language abilities]. Moscow.
2. Vyshnevs'kyu, O. I. (2011). *Metodyka navchannya inoyemnykh mov*. [Methods of teaching foreign languages]. Kyiv.
3. *Metodyka navchannya inozemnykh mov u zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh*. (2010). [Methods of teaching foreign languages in general education institutions]. Kyiv.
4. *Metodyka vykladannya inoyemnykh mov u serednikh navchal'nykh zakladakh*. (2002). [Methods of teaching foreign languages in secondary schools]. Kyiv.
5. *Orhanizatsiya zabezpechennya protsessu navchannya inozemnoyi movy v serednikh navchal'nykh zakladakh*. (1997). [Organisation of foreign languages teaching in secondary schools].

6. Pidkasisty, P. I. (1972). *Samostoyatel'naya deyatel'nost uhashchikhsya*. [Independent activity of students]. Moscow.

7. Rapoport, Y. A., Turiy, H. A. (1979). *Samostiyna robota z inizeimnoyi movy uchniv starshykh klasiv*. [Independent work in the foreign language of high school students]. Kyjiv.

8. Rogova, G. V. I dr. (1991). *Metodika obucheniya inostrannym yazykam v sredney shkole*. [Methods of teaching foreign languages in high school]. Moscow.

9. Savchyn, M. V. (2012). *Zahal'na psykholohiya*. [General psychology]. Kyjiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТОКАРЄВА Тетяна Станіславівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови та методики її викладання

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: актуальні проблеми методики викладання німецької мови в середній школі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TOKARYEVA Tetyana Stanislavivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of German Language and Methods of its Teaching at the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: actual problems of the methodology of teaching German in high school.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2020 р.

УДК 378.1

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-186-178-183

ЧЕРНЕНКО Олександр Володимирович –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри права та соціально-економічних відносин Кіровоградського інституту розвитку людини
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7012-1797>
e-mail: Chernenko_O.V.fp@i.ua

МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТИ ТА ЯКІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Актуальність проблем управління якістю освіти обумовлено суттєвими трансформаційними процесами, які відбуваються у вітчизняній професійній школі. На теперішній час якість освіти проголошена національним пріоритетом, метою якої є підготовка конкурентоспроможних фахівців для забезпечення сталого розвитку суспільства, їх самореалізації, задоволення потреб ринку праці та держави у кваліфікованих кадрах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний доробок у розвиток теоретичних і практичних аспектів менеджменту якості в освітній галузі внесли: Ю. П. Адлер, Л. М. Віткін, І. П. Данілов, Т. М. Полховська, Л. М. Разорина, С. А. Степанов, В. П. Тихомиров та інші.

Проблемам підвищення якості освіти в різних аспектах її вивчення, а також дослідженню загальних засад контролю якості освітньої діяльності та управління нею розглянуто у працях: В. Р. Ашумов, А. А. Дяків, П. С. Яременко, П. С. Ясінець, Я. К. Яхнін та інші.

Проблему управління закладами вищої освіти вивчали такі вчені: Л. Даниленко, Л. Карамушка, В. Крижков, О. Мармаза, Є. Хриков та інші.

Проте, залишається відкритим питання

управління вищим навчальним закладом у ринкових економічних умовах, а також застосування дієвого механізму контролю якості навчально-виховного процесу, що робить актуальним проблему даного дослідження.

Мета статті полягає у визначенні сутності та функцій менеджменту освіти, а також розробка на основі теорії управління заходів щодо покращення якості професійної підготовки студентів у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління освітніми організаціями – є різновидом соціального управління. Г. М. Тимошко вважає, що це сучасний напрямок управлінської діяльності, яка спрямована на досягнення установами освіти, що діють в ринкових умовах, визначених цілей шляхом раціонального використання матеріальних, людських та інших ресурсів із застосуванням науково обґрунтованих форм, принципів, функцій і методів.

Менеджмент є професійною управлінською діяльністю з керівництва групою людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальної мети організації.

Мета менеджменту – успішно досягти поставленої цілі шляхом раціональної організації роботи персоналу з найменшими